

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ¹

Factors Related to Career Success of Persons with Disabilities who are Self-employed

อาจารย์ ดร.เจนจิรา เจนจิตรวาณิช²

Janejira Janejitvanich, Ph.D.³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ” มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาความหมายของความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคนพิการทางการเคลื่อนไหวที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และกำหนดแนวคำถาม (Guideline) ไว้ล่วงหน้า ส่วนผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ คนพิการทางการเคลื่อนไหวที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระในเขตภาคกลาง จำนวน 13 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างเพิ่มจำนวนแบบลูกโซ่ (Snowball Technique) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ความหมายของความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ หมายถึง ความสามารถที่จะเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้ โดยอาชีพอิสระนั้นจะต้องมีความต่อเนื่องและสามารถพัฒนาต่อยอดได้ รวมทั้งก่อให้เกิดผลกำไรและความมั่นคงในชีวิต

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากมหาวิทยาลัยมหิดล

² อาจารย์ประจำวิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล

³ Lecturer, Ratchasuda College, Mahidol University, Thailand

E-mail : jane_jinara@hotmail.com

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ซึ่งปัจจัยภายในสรุปเป็น 13 ประเด็น คือ 1) มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในอาชีพ 2) ขยัน อดทน ไม่ท้อแท้ 3) ดูแลตัวเองได้ (ดำรงชีวิตอิสระ) 4) มีความซื่อสัตย์ 5) มีความมุ่งมั่น 6) ใฝ่รู้ 7) คิดบวก 8) รับผิดชอบและให้ความสำคัญต่อลูกค้า 9) ความพิการ 10) คิดแล้วลงมือทำ 11) รักในอาชีพ 12) การช่วยเหลือผู้อื่น 13) มีมนุษยสัมพันธ์ดี ส่วนปัจจัยภายนอก สรุปได้เป็น 5 ประเด็น คือ 1) การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว 2) หน่วยงานของรัฐ 3) เทคโนโลยี 4) เพื่อนและเครือข่ายในอาชีพ 5) ตัวแบบ

คำสำคัญ : ความสำเร็จ, อาชีพอิสระ, คนพิการ

Abstract

This study on “Factors Related to Career Success of Persons with Disabilities who are Self-employed” aimed 1) to study the meaning of career success of persons with disabilities who are self-employed 2) to study the factors related to career success of persons with disabilities who are self-employed. This is a qualitative research that collected data from persons with disabilities engaged in independent careers with some measure of professional success. It uses in-depth interviews and a question guideline with 13 participants from Central Thailand who have mobility impairments. The sample was selected using a snowball technique.

The major findings were:

1. The interview results revealed that the meaning of independent career success of persons with disabilities who are self-employed are able to provide for themselves and their families. And independent career must be continuous and able to develop, Including profit and prosperity in life.

2. The factors related to career success of persons with disabilities who are self-employed were divided in 2 factors : internal and external factors. The internal factors are summarized as 13 points: 1) knowledge, ability and experience in the career 2) diligence, patience, not discouraged 3) have perseverance, determination and dedicated 4) be honest 5) self-care (independent living) 6) seeks knowledge 7) positive thinking 8) responsible and emphasize to customers 9) disability 10) action on thinking 11) love in a career 12) helping others 13) good human relations. External factors can be summarized into five categories: 1) social support from families 2) government agencies 3) technology 4) professional networks 5) models.

Keywords : Career Success, Self-Employed, Persons with Disabilities

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชการที่ 9 ทรงมีกระแสพระราชดำรัสเกี่ยวกับงานช่วยเหลือคนพิการ ทรงชี้ให้เห็นว่า การสนับสนุนให้คนพิการมีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้เป็นสิ่งสำคัญ ดังความตอนหนึ่งว่า “งานช่วยเหลือผู้พิการนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าผู้ที่พิการไม่ได้เป็นผู้ที่อยากพิการ และอยากช่วยตัวเอง ถ้าเราไม่ช่วยเขาให้สามารถที่จะปฏิบัติงานอะไรเพื่อมีชีวิต และมีเศรษฐกิจของครอบครัว จะทำให้เกิดสิ่งที่หนักในครอบครัวหนักแก่ส่วนรวม ฉะนั้นนโยบายที่จะทำคือช่วยเขาให้ช่วยตัวเองได้ เพื่อจะได้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม” (อารยาอรุณานนท์ชัย, 2534) จากพระราชดำรัสของในหลวงรัชการที่ 9 รวมทั้งในมุมมองของศาสตราจารย์วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ บุคคลสำคัญผู้ขับเคลื่อนการพัฒนานาคุณภาพชีวิตของคนพิการในประเทศไทย ท่านได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า การพัฒนาคนพิการให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติว่า คนพิการมีความสามารถและคนพิการก็เหมือนกับคนอื่น การที่กฎหมายรับรองว่าคนพิการก็มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีสิทธิ และมีโอกาสเท่าเทียมกับคนอื่นนั้นเป็นหัวใจสำคัญ

เพราะความเชื่อ สิทธิ โอกาสนั้นจะทำให้คนพิการสามารถพัฒนาตนเองให้มีความสามารถได้อย่างเต็มที่และสามารถประกอบอาชีพ ตลอดจนอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข (วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์, 2539) ซึ่งแนวคิดของท่านยังสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 มาตรา 20 ที่มุ่งเน้นสิทธิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นๆ จากรัฐ โดยเฉพาะใน วรรค 3 กล่าวว่าการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การให้บริการที่มีมาตรฐาน การคุ้มครองแรงงาน มาตรการเพื่อการมีงานทำ ตลอดจนการได้รับการส่งเสริมอาชีพอิสระ และบริการสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกเทคโนโลยีหรือความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อการทำงานและประกอบอาชีพของคนพิการ สะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจในการวางแนวทางเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีสำหรับคนพิการ

จากที่กล่าวมาข้างต้นหากพิจารณาถึงการกำหนดให้นายจ้างหรือสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐรับคนพิการเข้าทำงานในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนการรับคนพิการเข้าทำงานในอัตราส่วนจากพนักงาน 200 คน ต่อ คนพิการ 1 คน เป็นพนักงาน 100 คน ต่อ คนพิการ 1 คน ส่งผลให้เกิดการจ้างงานคนพิการมากขึ้น นับเป็นโอกาสดีที่ทำให้คนพิการมีงานทำและสามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะมีการออกกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับเพื่อให้เกิดการจ้างงานทั้งในภาครัฐและเอกชน แต่ในความเป็นจริงแล้ว ยังมีคนพิการอีกจำนวนหนึ่งที่ถูกเลือกประกอบอาชีพอิสระเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งอาจมีสาเหตุที่แตกต่างหลากหลายกันออกไป เช่น การไม่ได้รับการยอมรับในความสามารถที่แท้จริงของคนพิการ การขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการทำงาน การขาดพี่เลี้ยงหรือบุคคลที่ทำหน้าที่ในการสอนงานหรือให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการทำงาน การขาดใบรับรองวุฒิการศึกษา รวมไปถึงทัศนคติที่มีต่อการทำงานในสถานประกอบการกับการประกอบอาชีพอิสระของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสะท้อนจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านหนึ่งในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งประกอบอาชีพซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ว่า “ความมีอิสระในอาชีพที่ผม

ทำ ผมไม่ต้องเป็นลูกจ้างของใคร ไม่ต้องอยู่ภายใต้กำกับของใคร ไม่ต้องคอยรับฟังคำสั่งใคร เพราะผมเป็นเจ้านายตัวเอง ถ้าถามว่าตอนนี้ผมประสบความสำเร็จไหม ผมตอบได้แค่ว่าการทำอาชีพอิสระทำให้ผมมีรายได้พอที่จะสามารถเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้ รวมถึงผมไม่มีหนี้สินอะไรเมื่อเทียบกับสมัยที่ผมทำงานเป็นลูกจ้างประจำครับ”

นอกจากนั้นแล้วการจะประกอบอาชีพอิสระของคนพิการให้ประสบความสำเร็จ และสามารถเลี้ยงดูตนเอง และครอบครัวได้นั้นไม่ใช่เรื่องที่จะสามารถทำได้ง่ายๆ หรือประสบความสำเร็จได้ทุกคน เนื่องจากการประกอบอาชีพอิสระจำเป็นที่จะต้องอาศัยปัจจัยหลายๆ อย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งเรื่องเงินทุน ความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ รวมไปถึงเรื่องการตลาด การบริหารจัดการ ฯลฯ ทั้งนี้ ความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นได้นั้น อาจมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งปัจจัยภายในของคนพิการเอง ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมต่างๆ และปัจจัยภายนอก ที่เป็นส่วนช่วยในการสนับสนุนให้คนพิการสามารถประกอบอาชีพอิสระประสบความสำเร็จได้ จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความหมายของความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการในมุมมองของคนพิการเอง และศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ เพื่อขยายความเข้าใจที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตคนพิการให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายของความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทำให้ทราบความหมายของความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระในมุมมองของคนพิการ

2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ

3. ผู้ที่มีความสนใจในงานส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนพิการ สามารถนำผลการวิจัยไปปรับประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทการทำงานของตนต่อไปได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

คนพิการ หมายถึง คนพิการทางการเคลื่อนไหวที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระจนเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไปในเขตภาคกลาง

ความสำเร็จในการประกอบอาชีพ หมายถึง การรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับผลหรือประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำงาน ซึ่งเกิดจากการประเมินตนเองว่าสิ่งที่ได้รับนั้นเป็นผลบวกที่ทำให้เกิดความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้พิการทางการเคลื่อนไหวที่ประกอบอาชีพอิสระและประสบความสำเร็จในอาชีพ ใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และกำหนดแนวคำถาม (Guideline) ไว้ล่วงหน้า

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ คือ คนพิการทางการเคลื่อนไหวที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระจนเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไปในเขตภาคกลาง และเป็นเจ้าของกิจการของตนเอง ไม่รวมถึงอาชีพขายสลาก จำนวน 13 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างโดยเพิ่มจำนวนแบบลูกโซ่ (Snowball Technique) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่มีผู้รู้ข้อมูลอย่างจำกัด ซึ่งกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนจะเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และแนะนำกลุ่มตัวอย่างต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ ผู้วิจัยและแนวคำถาม (Guideline) โดยสร้างแนวคำถามที่มีความยืดหยุ่นไม่ตายตัวในการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi structured Interview) มีประเด็นหลักในการสัมภาษณ์ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความหมายของความสำเร็จในอาชีพอิสระของคนพิการ

ประเด็นที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในอาชีพอิสระของคนพิการ

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความสำเร็จในอาชีพและการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการจากตำรา เอกสาร บทความ เว็บไซต์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้วิจัยสร้างแนวคำถาม (Guideline) ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi structured Interview) ตามประเด็นหลักที่ตั้งไว้

3. นำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 ท่าน พิจารณาให้ความเห็นเพื่อปรับแก้แนวคำถามให้เหมาะสมก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

4. ปรับแก้แนวคำถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดทำและจัดเก็บข้อมูล โดยการถอดข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการพิมพ์ข้อความ ถอดรหัสคำสำคัญและข้อความจากสัมภาษณ์ หลังจากนั้นการหาความคล้ายคลึงกันของข้อมูล โดยการรวบรวมและการสร้างบทสรุปข้อมูลโดยการจำแนกประเภทและจัดกลุ่มข้อมูลที่มีความคล้ายคลึงกันของข้อมูล จนได้แบบแผนข้อมูลที่มีความคล้ายคลึงกันจนเป็นข้อสรุปได้

6. ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือภายในโดยใช้วิธีการสามเส้าด้านข้อมูล รวมทั้งมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์จากภายนอกโดยการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปให้เพื่อนนักวิจัยหรือนักวิชาการอื่นที่มีความสนใจในเรื่องของความสำเร็จในอาชีพอิสระของคนพิการ อ่านและให้ความเห็น (Peer Review)

ผลการวิจัย

1. ความหมายของความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ประเด็นความหมายของความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมองความหมายความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระสอดคล้องกันโดยมีแกนหลักของความหมาย คือ ความสามารถที่จะเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้ ทั้งนี้ อาชีพอิสระนั้นจะต้องมีความต่อเนื่องและสามารถพัฒนาต่อยอด ก่อให้เกิดผลกำไร และสร้างความมั่นคงในชีวิตได้ ดังพิจารณาได้จากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลคนหนึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรี ประกอบอาชีพการจัดฝึกอบรม เขาได้กล่าวถึงมุมมองที่มีต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพของเขาว่า “การประสบความสำเร็จในอาชีพในความคิดของผม ถ้าย้อนกลับไปสมัยที่ผมยังปกติ ไม่ได้พิการ ผมคิดว่า การประสบความสำเร็จในชีวิตคือ การมีบริษัทที่ใหญ่โต มีทรัพย์สินเงินทองมากมาย มีอาณาจักรเป็นของตัวเอง นั่นเป็นความคิดดั้งเดิมของผม แม้กระทั่งตอนที่ผมประสบอุบัติเหตุกลายเป็นคนพิการแล้วผมก็ยังมีความคิดเช่นนั้นอยู่ จนมีเหตุการณ์ที่เป็นจุดเปลี่ยนของชีวิต คือ หลังจากที่ผมเปิดบริษัทซึ่งทำธุรกิจเกี่ยวกับการติดตั้งสัญญาณโทรศัพท์มาได้สักระยะหนึ่งแล้ว ซึ่งกำลังจะก้าวเข้าสู่ปีที่ 5 บริษัทของผมเริ่มประสบปัญหาจนต้องปิดตัวลง ทำให้ผมปรับเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ ปัจจุบันนี้ผมมองแค่ว่าการประสบความสำเร็จในชีวิต คือ การมีงานเข้ามาและมีเงินพอที่จะสามารถเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้”

ไม่ต่างกันนัก ผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบอาชีพผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว ได้กล่าวถึงความหมายของความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระไว้ว่า “ความสำเร็จในอาชีพอิสระในมุมมองของผม คือ การทำให้ครอบครัวได้อยู่อย่างสุขสบาย ถึงแม้ผมจะพิการแต่ผมยังสามารถดูแลรับผิดชอบครอบครัวได้เหมือนตอนที่ผมยังปกติ จากอาชีพทำกะลาของผมทำให้ผมมีรายได้สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้อย่างสุขสบาย”

สอดคล้องกัน กับผู้ให้ข้อมูลอีกคนหนึ่งที่อยู่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นเจ้าของกิจการโรงพิมพ์ขนาดเล็ก เขาได้สะท้อนความหมายเกี่ยวกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระไว้ว่า “ในมุมมองของผมคิดว่า การประสบความสำเร็จในอาชีพอิสระ หมายถึง การที่เราอยู่ได้ สามารถดูแลตัวเองและครอบครัวได้ โดยที่ทุกคนไม่ต้องออกไปทำงานที่อื่นแล้ว เพราะตั้งแต่ผมจดทะเบียนการค้าเมื่อปี พ.ศ.2549 จนถึงปัจจุบัน ผมก็ไม่มีปัญหาเรื่องเงิน อาจจะมีบ้างแต่ก็หาทางออกได้ และคนในครอบครัวของผมก็ไม่ต้องไปทำงานที่อื่น และยังได้ช่วยเหลือเพื่อนคนพิการอื่นๆ ได้มีงานทำด้วย”

นอกจากนั้นแล้วผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนหนึ่ง อาศัยอยู่ในจังหวัดสระบุรี ประกอบกิจการรับซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ได้ให้ความหมายความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการไว้ว่า “ในมุมมองของผมคิดว่า การประสบความสำเร็จในอาชีพ คือ การที่สามารถเลี้ยงดูตัวเองและลูกได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น ไม่เป็นภาระให้คนอื่น รวมถึงต้องไม่เป็นหนี้สินด้วยครับ” ไม่ต่างกัมนัก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกคนหนึ่งที่อยู่อาศัยอยู่ในจังหวัดปทุมธานี ทั้งยังประกอบอาชีพซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เหมือนกัน ได้กล่าวถึงความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการว่า “การประสบความสำเร็จหรือไม่สำเร็จนั้นมันวัดกันไม่ได้ แต่อย่างหนึ่งที่ผมรู้คือ ความมีอิสระในอาชีพที่ผมทำ ผมไม่ต้องเป็นลูกจ้างของใคร ไม่ต้องอยู่ภายใต้กำกับของใคร ไม่ต้องคอยรับฟังคำสั่งใคร เพราะผมเป็นเจ้าของนายตัวเอง ถ้าถามว่าตอนนี้ผมประสบความสำเร็จไหม ผมตอบได้แค่ว่าการทำอาชีพอิสระทำให้ผมมีรายได้พอที่จะสามารถเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้ รวมถึงผมไม่มีหนี้สินอะไรเมื่อเทียบกับสมัยที่ผมทำงานเป็นลูกจ้างประจำครับ”

ในส่วนความหมายความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระที่เกี่ยวข้องกับการความสามารถพัฒนาต่อยอด ก่อให้เกิดผลกำไร และสร้างความมั่นคงในชีวิต ตลอดจนสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้นั้น พิจารณาได้จากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนหนึ่งที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบกิจการธุรกิจจัดจำหน่ายรถเข็นผู้ป่วยและผู้สูงอายุ เขาได้กล่าวถึงความหมายความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ โดยให้ความหมายความสำเร็จที่สัมพันธ์กับผลประกอบการทางธุรกิจที่มีกำไร บริษัทมีความ

เจริญเดิบโต สามารถจ้างงานผู้อื่นได้ ดังคำกล่าวที่เขาสะท้อนไว้ว่า “ในเชิงธุรกิจ เราสามารถเป็นเจ้าของบริษัทได้ เราสามารถจ้างงานคนอื่นมาเป็นพนักงานเราได้ แล้วก็ธุรกิจมีกำไรและดูจากบริษัทของเราที่มันเติบโต” เช่นเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกคนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสิงห์บุรีประกอบอาชีพซ่อมและจำหน่ายอะไหล่รถจักรยานยนต์ ได้สะท้อนความคิดเห็นของเขาไว้ว่า “โดยส่วนตัวผมคิดว่าการประสบความสำเร็จในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การทำธุรกิจ การค้าขาย หรือแม้กระทั่งชีวิตครอบครัว ผมว่ามันมีหลายแบบ อยู่ที่ความพึงพอใจของแต่ละบุคคลว่า พอใจแค่ไหน บางคนอาจจะแค้อยู่ได้ ก็ถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว แต่บางคนอาจจะมองไกลมากกว่านั้น อย่างเช่นตัวผม ผมไม่ได้มองแค่ว่าเราอยู่ได้ ดูแลตัวเองและครอบครัวได้ แต่ผมมองไปถึงการวางรากฐานอนาคตไว้ให้รุ่นลูกรุ่นหลาน ได้สืบทอดและต่อยอดธุรกิจที่ผมสร้างไว้ขยายออกไปอีก เพราะผมไม่อยากจะให้สิ่งที่เราสร้างไว้สูญหายไปพร้อมกับรุ่นเรา แต่ควรได้รับการสืบสานต่อไปถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน เมื่อเขาเรียนจบแล้วไม่มีอะไรทำ เขาก็สามารถมาทำธุรกิจที่เราสร้างไว้ให้ได้” สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกคนหนึ่ง ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ดำเนินธุรกิจประกันภัย เขาได้กล่าวถึงมุมมองความหมายความสำเร็จในการประกอบอาชีพไว้ว่า “มีความต่อเนื่องของธุรกิจที่ค่อนข้างยาวนาน แล้วก็เป็นที่ธุรกิจที่ไม่เอาเปรียบสังคม แล้วก็สามารถให้คนอื่นได้ด้วย” สำหรับมิติของความหมายความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระ ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงในชีวิต

ส่วนความหมายความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระในมิติของความมั่นคงในชีวิต จนสามารถเอื้อเพื่อ เผื่อแผ่และแบ่งปันให้แก่ผู้อื่นได้นั้น พอสังเกตได้จากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางคน เช่น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนหนึ่งอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบอาชีพจำหน่ายผลิตภัณฑ์สินค้าออร์แกนิก ได้สะท้อนความคิดเห็นของเขาไว้ว่า “เราสามารถจะทำตัวเองให้เป็นสุขหนึ่ง และก็เอื้อเพื่อเผื่อแผ่แบ่งปันให้คนรอบข้างจากเรา เนี่ยนะครับ ตั้งแต่ตัวเราเองเป็นต้นไปเลย ไม่ว่าจะเป็นลูกเมียเราญาติพี่น้องเรา เพื่อนฝูงของเรา สังคมของเรา เพื่อนพ้องน้องพี่ ประเทศชาติของเรา” สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกคนหนึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดสมุทรสงคราม ประกอบอาชีพเกษตรกร เขาได้สะท้อนความคิดเห็นของเขาไว้ว่า “ความสำเร็จ

ในมุมมองของผมคือสามารถเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้ รวมถึงการสร้างฐานะและทรัพย์สินสมบัติไว้ให้ลูกๆ ตลอดจนสามารถช่วยเหลือคนพิการและผู้สูงอายุในชุมชนให้มีรายได้ด้วย” นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกคน หนึ่งที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุพรรณบุรี และประกอบอาชีพเกษตรกรเช่นกัน ได้กล่าวถึงความหมายความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระในมิติที่ขยายกว้างไปจนสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ด้วยว่า “การที่สามารถสร้างเนื้อสร้างตัวเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาพ่อแม่ สามารถเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้ และยังสามารถช่วยเหลือคนพิการคนอื่น ๆ ได้มีงานทำให้เขามีรายได้เลี้ยงดูตัวเองและครอบครัว ทำให้เขารู้สึกมีคุณค่า”

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ล้วนเป็นมุมมองที่สะท้อนให้เห็นถึงความหมายของความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระในฐานะคนในหรือคนพิการเองทั้งสิ้น

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ

2.1 ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ จากการวิเคราะห์ข้อมูล ประเด็นปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ สรุปได้เป็น 13 ประเด็น เรียงจากปัจจัยภายในที่มีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในอาชีพอิสระมากที่สุดปัจจัยที่เกี่ยวข้องน้อยที่สุด ดังนี้ 1) มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในอาชีพ 2) ขยัน อดทน ไม่ท้อแท้ 3) ดูแลตัวเองได้ (ดำรงชีวิตอิสระ) 4) มีความซื่อสัตย์ 5) มีความมุ่งมั่น 6) ใฝ่รู้ 7) คิดบวก 8) รับผิดชอบและให้ความสำคัญต่อลูกค้า 9) ความพิการ 10) คิดแล้วลงมือทำ 11) รักในอาชีพ 12) การช่วยเหลือผู้อื่น และ 13) มีมนุษยสัมพันธ์ ดังพิจารณาได้จากตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สะท้อนถึงปัจจัยภายในบางปัจจัย ทั้งนี้ปัจจัยภายในที่มีผลต่อความสำเร็จ ตามที่ได้สรุปไว้ รวม 13 ปัจจัยนั้น มิได้หมายความว่าผู้พิการทุกคนจะมีปัจจัยดังกล่าวครบหรือเหมือนกันทุกปัจจัย

ในบทความนี้ผู้วิจัยขอเสนอเฉพาะปัจจัยภายในที่มีความเกี่ยวข้องกับความความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการมากที่สุดอันดับแรก คือ มีความรู้

ความสามารถ และประสบการณ์ในอาชีพ ดังตัวอย่างการให้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนหนึ่ง ซึ่งประกอบอาชีพซ่อมและจำหน่ายอะไหล่มอเตอร์ไซค์ ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

“หลังจากผมเรียนจบผมก็ได้ไปสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ ในสาขาวิชาชีพช่างยนต์ ของสำนักงานพัฒนามาตรฐานและทดสอบฝีมือแรงงาน ได้ชั้นที่ 3 ซึ่งมีทั้งหมด 3 ชั้น โดยจะเรียงลำดับขึ้นจากชั้นที่ 3 ไปหาชั้นที่ 1 ซึ่งแต่ละชั้นก็จะได้รับค่าแรงที่แตกต่างกัน ชั้นที่ 1 นั้นส่วนใหญ่จะสอบไปต่างประเทศ แล้วค่าแรงก็จะสูงกว่า ถามว่าเรามีใบประกอบวิชาชีพมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติแล้วช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้าไหม ผมว่ามันก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ลูกค้ามั่นใจมากขึ้นว่าร้านของเรามีมาตรฐาน แต่จริงๆ แล้วผมว่าความมั่นใจหรือความเชื่อถือของลูกค้า ส่วนมากเขาจะดูจากการทำงานของเรามากกว่า เวลาผมซ่อมรถลูกค้า เขาก็จะมองดูตลอดว่าเราซ่อมยัง ซึ่งคนซ่อมเป็นหรือไม่เป็นเขาดูก็รู้ครับ”

นอกจากนั้นแล้ว ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกท่านหนึ่ง ซึ่งประกอบอาชีพผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว ได้กล่าวว่า

“อย่างผมที่ทำอาชีพนี้ เพราะเป็นการต่อยอดจากความรู้เดิมที่ผมมี เพราะสมัยผมเรียนหนังสือ ผมเคยเรียนงานเลื่อยฉลุมาก่อน เพียงแต่ตอนนั้นใช้ไม้อัดทำ เช่น ทำที่รองแก้ว ถาดผลไม้ ผมเลยคิดว่าผมมีฝีมือในงานเลื่อยอยู่แล้ว มันน่าจะไม่ยาก เลยลองทำดู แต่มันก็ไม่ง่ายอย่างที่คิดเพราะกะลามันเป็นส่วนโค้ง ไม่ได้เป็นแผ่นเหมือนไม้อัด ผมก็ต้องมาคิดดัดแปลงว่าจะทำอย่างไร ผมก็ทำลองผิดลองถูกมาเรื่อยๆ พอผมทำงานชำนาญแล้ว ผมก็เริ่มดัดแปลงทำเครื่องมือเครื่องมือขึ้นมาเอง ซึ่งมันเกิดจากการเรียนรู้การลองผิดลองถูกของเรานั้นแหละ”

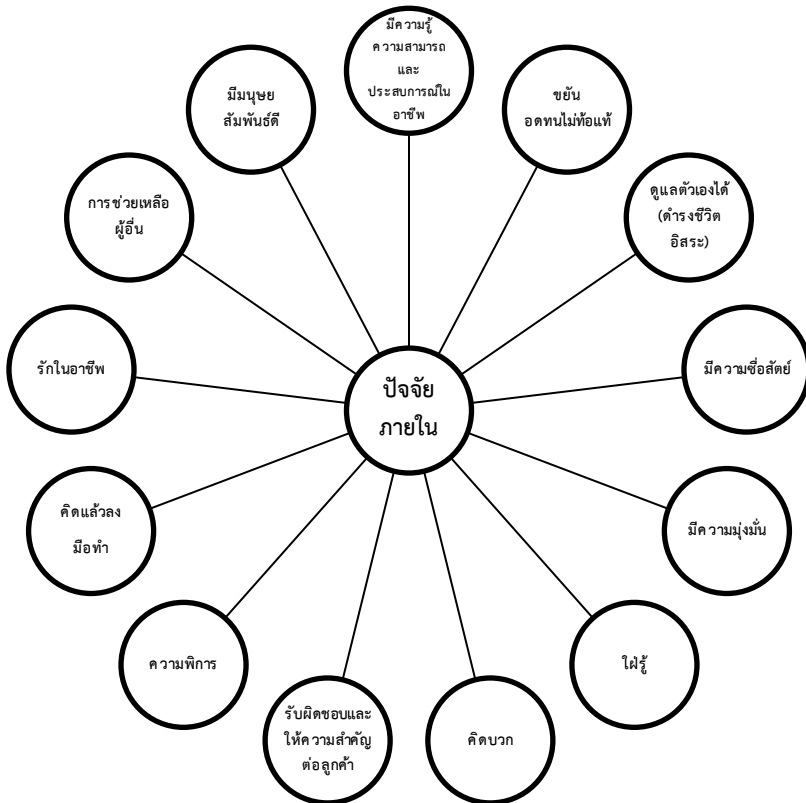
อีกทั้งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ก็กล่าวถึงปัจจัยภายในเรื่องการเรียนรู้ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์อาชีพ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในอาชีพของตน ไว้ว่า

“ประสบการณ์ที่ผ่านมาก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จที่เคยอยู่โรงเรียนศรีสังวาลย์มาก่อน พี่ก็จะรู้ว่าคนพิการแบบไหนเหมาะกับงานอะไร ทำให้พี่นำประสบการณ์ตรงนี้มาออกแบบงานได้เหมาะสมกับลักษณะความพิการของคนแต่

ละประเภท เช่น คนพิการสติปัญญา พิธีจะให้เขาเก็บไข่ ขายของ ซึ่งเขาก็สามารถทำได้ดี แต่เขาจะกินเยอะ พิธีจะให้เขาทำงานขุดดิน ปลูกผัก ให้เขาได้ออกกำลังกายบ้างจะได้ไม่อ้วน...ที่คิดว่าสิ่งที่เราจะประสบความสำเร็จในอาชีพได้เราจะต้องรู้จักในงานที่ทำตั้งแต่ งานระดับล่างไปจนถึงการบริหาร รู้อย่างเดียวไม่พอแต่ต้องทำเป็นด้วย เพราะไม่นั้นเราจะ รู้ได้อย่างไรว่ารู้น้องเราทำถูกหรือผิด ที่จึงคิดว่าการเป็นเจ้าแก่ที่ประสบความสำเร็จจะต้อง เริ่มตั้งแต่งานทำความสะอาด ปัด กวาด เช็ด ถู สอนแม่กระทั่งเรื่องล้างจาน เรื่องการ จัดการคนให้เหมาะสมกับงานไปจนถึงบริหารงาน การเงินและบัญชี”

สำหรับผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญอีกท่านหนึ่ง ซึ่งประกอบอาชีพธุรกิจประกันภัย ได้ กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ว่า

“ผมไม่ได้เก่งไปทั้ง 4 วิริยะหรือก จะว่าเก่งก็น่าจะซี้ไ่มันะ ผมชำนาญมันเฉพาะ รถยนต์ และที่ผมบอกว่าชำนาญเพราะผมอยู่กับมัน 29 ปี มันก็ต้องถือว่าชำนาญโดย ปรีายอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นถ้าคุณถามผมเรื่องประกันรถยนต์ผมน่าจะตอบคุณได้ ทุกจุด เพราะผมทำทุกที่ผมก็มองเกมออกแล้วว่า งวดต่อไปควรจะเป็นอะไรเหมือนกับเรา รู้แนวทางแล้ว”

แผนภาพที่ 1 ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ

2.2 ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ จากการวิเคราะห์ข้อมูล ประเด็นปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคน พิการ สรุปได้เป็น 5 ประเด็น เรียงจากปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการมากที่สุดไปปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องน้อยที่สุด คือ 1) การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว 2) หน่วยงานของรัฐ 3) เทคโนโลยี 4) เพื่อนและเครือข่ายในอาชีพ และ 5) ตัวแบบ ซึ่งในบทความนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเฉพาะบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นที่มีความเกี่ยวข้อง

มากที่สุดเป็นอันดับแรก คือ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว ดังพิจารณาได้จากตัวอย่างคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สะท้อนให้เห็น ต่อไปนี้

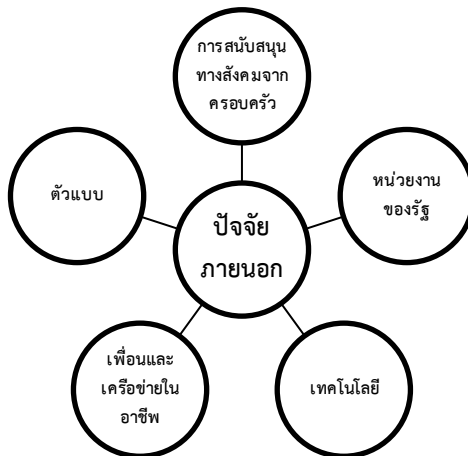
“ครอบครัวถือเป็นกำลังใจที่สำคัญที่ทำให้เรามีพลังและแรงใจอยากทำ เพราะบางครั้งเวลาเรามีปัญหา เราท้อ เราเหนื่อย แต่เมื่อได้รับกำลังใจจากครอบครัวก็ทำให้เรามีแรงฮึดสู้ต่อไป...ครอบครัวที่คอยเป็นแรงสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้ผมตลอดมาครับ ครอบครัวในที่นี้หมายถึงภรรยาของผมเอง เพราะนับตั้งแต่ผมล้มป่วยลง ภรรยาผมก็ไม่เคยทอดทิ้งผมเลย เขาจะคอยดูแลและให้กำลังใจผมตลอด ทั้งๆ ที่ตอนนั้นเราเพิ่งแต่งงานกัน...อีกอย่างนอกจากเป็นกำลังใจให้แล้ว ในส่วนของธุรกิจภรรยาผมเขาก็ช่วยเหลือแทบทุกอย่าง แต่หลักๆ เลยเขาจะดูแลเรื่องการเงินกับบัญชี คอยติดต่อประสานงานกับลูกค้า นอกนั้นก็ช่วยขายของและหยิบจับอะไรให้บ้าง หรือบางครั้งก็ช่วยซ่อมในส่วนที่เขาพอจะทำได้” ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งประกอบอาชีพซ่อมและจำหน่ายอะไหล่รถมอเตอร์ไซด์ กล่าวถึงปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของเขาไว้

“ผมคิดว่าสิ่งแรกเลยคือ ครอบครัว ซึ่งก็คือลูกชายของผม ลูกเปรียบเสมือนกำลังใจและแรงสนับสนุนที่สำคัญ เพราะครอบครัวของผมแต่กร้าวตั้งแต่ปีแรกที่ผมพิการ ผมก็อยู่กับลูกชายแค่ 2 คน ซึ่งผมต้องรับภาระเลี้ยงดูเขาเพียงลำพัง ทำให้ผมต้องคิดหาอาชีพทำเพื่อจะได้สามารถเลี้ยงดูตัวเองและลูกได้ นอกจากเป็นกำลังใจลูกชายผมก็จะช่วยเหลือหยิบจับงานเท่าที่เขาพอจะทำได้ครับ” ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกท่านหนึ่ง ซึ่งประกอบอาชีพซ่อมอิเล็กทรอนิกส์ ในจังหวัดสระบุรี กล่าวถึงลูกชายของเขาที่เป็นผู้ให้กำลังใจและแรงสนับสนุนจากครอบครัวที่เป็นเบื้องหลังความสำเร็จในอาชีพอิสระของเขา

และผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกคนหนึ่ง ประกอบอาชีพรับจัดฝึกอบรม ได้กล่าวสะท้อนให้เห็นในประเด็นนี้ว่า “ครอบครัวก็มีส่วนสนับสนุนให้ผมประสบความสำเร็จ อย่างการจัดฝึกอบรมผมก็ได้ภรรยาของผม นี่แหละช่วยงาน นอกจากจะช่วยเหลือในเรื่องงานแล้ว ภรรยาผมก็ช่วยการดูแลผมในเรื่องกิจวัตรประจำวันด้วย เพราะผมถือเป็นกลุ่มคนพิการรุนแรง และยังเป็นกำลังใจที่สำคัญ”

นอกจากนั้นแล้ว ในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกท่านหนึ่ง ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกร ได้กล่าวถึงครอบครัว ญาติพี่น้องที่คอยสนับสนุนเขาตั้งแต่แรกเริ่ม จนประสบความสำเร็จในทุกวันนี้ ไว้ว่า

“ผมมีที่ดินอยู่ แต่ตอนนั้นยังคิดไม่ออกว่าจะทำอะไร ครอบครัวผมซึ่งก็คือญาติพี่น้องของผม นี่แหละเขาก็บอกว่า “ปลูกมะลิสิ” ประกอบกับคนในชุมชนที่เราอยู่ซึ่งก็คือผู้เฒ่าผู้แก่ต่างก็บอกว่า “ทำเลยสิ เดี่ยวจะช่วยเก็บ” ตอนนั้นผมก็ตัดสินใจทำเลย ไม่คิดอะไรมาก”

แผนภาพที่ 2 ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ” ดังได้สรุปมาข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ความหมายของความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ คือ ความสามารถ ที่จะเลี้ยงดูตัวเองและครอบครัวได้ โดยอาชีพอิสระนั้นจะต้องมีความต่อเนื่องและพัฒนาต่อยอดได้ รวมทั้งก่อให้เกิดผลกำไรและความมั่นคงในชีวิต สอดคล้อง

กับ Judge & Bretz (1994); Ng, Eby, Sorensen & Feldman (2005); ภาณิน กมลสุนทร (2553); สุวีรา โลหิตหาญ (2549); ศันสนีย์ เจริญแก้ว (2548) และนวลฉวี ประเสริฐสุข (2542) ที่ได้ให้ความหมายของความสำเร็จในอาชีพอย่างสอดคล้องกันว่า เป็นผลทางบวกทางด้านจิตใจหรือผลลัพธ์ ตลอดจนสัมฤทธิ์ผล ที่เกี่ยวข้องกับงานหรือความสำเร็จอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีผลมาจากประสบการณ์การทำงานของตน

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ จำแนกออกเป็น 2 ประเด็น คือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระ กล่าวคือ

2.1 ปัจจัยภายในตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวถึงปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับการประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระ สรุปได้ 13 ประเด็น ได้แก่ 1) มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในอาชีพ 2) ขยัน อดทน ไม่ท้อแท้ 3) ดูแลตัวเองได้ (ดำรงชีวิตอิสระ) 4) มีความซื่อสัตย์ 5) มีความมุ่งมั่น 6) ใฝ่รู้ 7) คิดบวก 8) รับผิดชอบและให้ความสำคัญต่อลูกค้า 9) ความพิการ 10) คิดแล้วลงมือทำ 11) รักในอาชีพ 12) การช่วยเหลือผู้อื่น และ 13) มีมนุษยสัมพันธ์ดี ซึ่งในบทความนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยใน 5 ประเด็นแรกที่มีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในอาชีพอิสระของคนพิการ ดังนี้

ประเด็นแรกที่ทำให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็นตรงกันมากที่สุด คือ การมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในอาชีพ สอดคล้องกับกองวิจัยตลาดแรงงาน และกองส่งเสริมการมีงานทำ กรมการจัดหางาน (2557) ที่ได้วิจัยเรื่องแนวโน้มอาชีพอิสระในอนาคต 3 ปีข้างหน้า (พ.ศ.2558-2560) กล่าวว่า การจะประกอบอาชีพใดก็ตาม ผู้ที่จะประกอบอาชีพนั้นก็ต้องหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพจนเป็นที่เข้าใจอย่างถ่องแท้และที่สำคัญต้องพิจารณาทบทวนด้วยว่าตนเองมีคุณสมบัติสอดคล้องกับอาชีพนั้นหรือไม่ เพื่อป้องกันความผิดพลาดและความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นได้เพราะความไม่รู้

ส่วนประเด็นที่สอง คือ ความขยัน อดทน ไม่ท้อแท้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธานินทร์ ศิลป์จารุ (2535) ที่พบว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพอิสระที่ประสบ

ความสำเร็จ 10 อันดับแรก ได้แก่ ความกระตือรือร้น ความอดทน ความมีโชคทางการค้า ความเชื่อมั่นในตนเอง ความรู้ในสาขาอาชีพที่ทำความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความละเอียดรอบคอบ และความสนใจในการแสวงหาความรู้ นอกจากนี้ บวร สุวรรณผา (2550) ได้กล่าวถึง บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงว่า จะเป็นคนที่มีความกระตือรือร้น ขยัน และอดทน กล้าคิดกล้าตัดสินใจ มีการวางแผนการทำงานให้ประสบความสำเร็จ

สำหรับประเด็นที่สาม คือ ความสามารถในการดูแลตัวเองได้ (ดำรงชีวิตอิสระ) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลปิงทา หงส์ทอง (2545) ผู้ศึกษาเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรค และความต้องการของคณพิการที่ประกอบอาชีพในหน่วยงานกับคณพิการที่ประกอบอาชีพอิสระ ผลการวิจัยพบว่า ผู้พิการทั้งสองกลุ่มต้องการ ให้สังคมตระหนักรับรู้ ยอมรับในตัวผู้พิการว่าสามารถทำงานหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ต้องการพึ่งพาตนเองมากกว่าขอรับการสงเคราะห์

ในส่วนของประเด็นที่สี่ คือ มีความซื่อสัตย์ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (ม.ป.ป.) กล่าวว่า ผู้ประกอบอาชีพอิสระจะต้องมีความซื่อสัตย์และจริงจังต่อลูกค้า การบริการลูกค้าให้เกิดความประทับใจในการขายสินค้าหรือบริการ และกลับมาใช้บริการอีกเป็นหัวใจสูงสุด เพื่อผลประโยชน์ต่อธุรกิจและต่อตนเองในที่สุด

ประเด็นที่ห้า คือ มีความมุ่งมั่น ในประเด็นนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุกลักษณ์ ภาระ (2547) ที่ศึกษาผลสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคณพิการจากการกั๊ยมเงินของกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคณพิการ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าการประกอบอาชีพอิสระทำให้ได้รายได้ที่มั่นคง แต่ผู้ประกอบอาชีพอิสระต้องมีความรับผิดชอบในด้านความตั้งใจในการทำงาน มีความอดทนและทุ่มเทให้กับการทำงาน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ปัจจัยภายในตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคณพิการ มีหลายปัจจัยที่เป็นปัจจัยพื้นฐานหรือเป็นปัจจัยร่วม ซึ่งเมื่อบุคคลนั้นๆ คงไว้หรือมีอยู่ก็อาจทำให้สามารถประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระได้ ทั้งนี้โดยไมถือว่าคุณภาพการเป็นข้อจำกัด อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยนี้ มีปัจจัยภายในประการหนึ่งซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ได้สะท้อนไว้อย่างน่าสนใจว่า ‘ความพิการ’ ที่เผชิญอยู่นั้น ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนทำให้สามารถประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพได้ นับเป็นตัวอย่างมุมมองที่ดีต่อตนเอง ในการสร้างพลังเพื่อยืนหยัดอยู่ในสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นปกติสุข โดยไม่แบ่งแยกแตกต่าง มองความพิการเป็นข้อจำกัดในการดำเนินชีวิต

2.2 ปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการประสบความสำเร็จในอาชีพอิสระ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวถึงปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการประสบความสำเร็จในอาชีพอิสระ สรุปได้ 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว 2) หน่วยงานของรัฐ 3) เทคโนโลยี 4) เพื่อนและเครือข่ายในอาชีพ และ 5) ตัวแบบ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

ปัจจัยภายนอกประเด็นแรกที่ถูกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็นตรงกันมากที่สุด คือ การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุกัลลักษณ์ ภาวะ (2547) และพรพิมล อินทียศ (2546) ที่กล่าวว่า การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ นอกจากนี้ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2552) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความสุข 8 ประการของมนุษย์ และหนึ่งในนั้นคือ ความสุขของครอบครัว (Happy Family) กล่าวคือ การมีครอบครัวที่อบอุ่นและมั่นคง จะเป็นกำลังใจที่ดีในการทำงาน เพราะครอบครัวเป็นเหมือนภูมิคุ้มกัน เป็นกำลังใจในการที่จะสามารถเผชิญกับอนาคตหรืออุปสรรคในชีวิตได้

สำหรับประเด็นที่สองที่ถูกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของตน คือ การช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพคนพิการ พ.ศ.2550 ที่กล่าวถึงสิทธิที่คนพิการพึงได้รับบริการต่างๆ ที่เกี่ยวกับอาชีพ คือ การสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพด้านร่างกาย ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านสังคม การจัดบริการในศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในชุมชน การฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพคนพิการ การให้การสงเคราะห์กายอุปกรณ์ และเครื่องช่วยความพิการ และการจัดหางานให้ทำหรือส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพอิสระ รวมทั้งยังสอดคล้องกับภารกิจของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน (ม.ป.ป) ที่ทำ

หน้าที่ให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพแก่ลูกจ้างที่ประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานและผู้ประกันตนทุพพลภาพ เพื่อช่วยให้ลูกจ้างที่สูญเสียอวัยวะหรือสูญเสียสมรรถภาพในการทำงานเหล่านั้นได้รับ การฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสม ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างอิสระไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น และสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้

ปัจจัยภายนอกประเด็นที่สาม คือ เทคโนโลยี ตามที่ธานีรินทร์ ศิลป์จารุ (2535) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่สนับสนุนความพร้อมของทรัพยากรซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพอิสระให้ประสบ ความสำเร็จนั้น คือ ความพร้อมทางด้านเงินทุน ทรัพย์สินต่างๆ กำลังคน และเทคโนโลยี ตลอดจนระบบข้อมูลที่ จะนำมาใช้ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2555 อ้างถึงใน กองวิจัยตลาดแรงงานและกองส่งเสริมการมีงานทำ กรมการจัดหางาน, 2557) ที่ได้กล่าวถึง ยุทธศาสตร์การสร้าง ความเป็นธรรมในสังคมไว้ว่า การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยควบคู่กับการ เสริมสร้างขีดความสามารถในการจัดการความเสี่ยงและสร้างโอกาสในชีวิตให้แก่ตนเอง มุ่งปรับโครงสร้าง เศรษฐกิจให้มีฐานการพัฒนาที่ทั่วถึงและยั่งยืน รวมทั้งพัฒนาการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาอาชีพ นับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในโลกปัจจุบันที่จะทำให้ ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพได้

เพื่อนและเครือข่ายในอาชีพ เป็นปัจจัยภายนอกประเด็นที่สี่ ซึ่งผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับจินตนา สารุพันธ์ (2547) ที่ผลการวิจัยพบว่า การรวมกลุ่มประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ การพัฒนาทักษะร่วมกัน มีความสะดวกในการจำหน่ายสินค้าหรือบริการได้ง่ายขึ้น รวมทั้งจะช่วยพัฒนาอาชีพได้ดีกว่าต่างคนต่างทำ

และปัจจัยภายนอกประเด็นสุดท้ายประเด็นที่ห้าที่เกี่ยวข้องกับการประสบความสำเร็จในอาชีพอิสระ คือ ตัวแบบ ซึ่งสามารถอธิบายโดยอ้างอิงทฤษฎีของ Bandura (1977) ที่กล่าวว่า ตัวแบบเป็น ตัวช่วยในการกำหนดความเชื่อของบุคคลว่าตนเองมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จและบรรลุผลที่เฉพาะเจาะจงได้ เกิดจากแหล่งที่มาของการรับรู้ความสามารถของตนเอง ได้แก่ ประสบการณ์ที่ประสบ ความสำเร็จ การได้

เห็นตัวแบบ ไม่ว่าจะตัวแบบที่มีชีวิตหรือตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ คำพูดในการชักจูงโน้มน้าว รวมถึงการกระตุ้นทางอารมณ์ของบุคคล

จากที่กล่าวมา เกี่ยวกับปัจจัยภายนอกตัวบุคคลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ สะท้อนมุมมองที่เป็นปัจจัยภายนอกซึ่งมีจำนวนของประเด็นปัจจัยน้อยกว่าจำนวน ประเด็นปัจจัยภายใน ซึ่งผลการวิจัยนี้อาจแสดงให้เห็นได้ว่า ผู้พิการ ที่เป็นผู้ให้ข้อมูล สำคัญครั้งนี้เป็นกลุ่มบุคคลที่มองเห็นคุณค่าในตนเอง รู้และเข้าใจในคุณลักษณะ ตลอดจน ความสามารถของตนเอง ไม่มองความพิการเป็นข้อจำกัดที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตและเป็น อุปสรรคต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ทั้งนี้ ปัจจัยภายนอก ทั้ง 5 ปัจจัย ดังกล่าว แล้วนั้น ถือเป็นปัจจัยสนับสนุนส่งเสริมที่สัมพันธ์กับความรู้สึก แรงจูงใจและโอกาสที่ได้รับ ตามปรกติจากครอบครัว ญาติมิตร หน่วยงานของรัฐ และสังคมทั่วไป โดยไม่จำกัดหรือ แบ่งแยกความแตกต่างความเป็นมนุษย์

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงเกี่ยวกับคนพิการ ควรให้การสนับสนุนในด้าน ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการมากขึ้น ทั้งด้านความรู้ในการ ประกอบอาชีพที่หลากหลายและตรงกับความต้องการของตลาด การให้ข้อมูลเกี่ยวกับ แหล่งเงินทุนและขั้นตอนในการขอกู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการ

2. ควรมีการจัดหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการ ประกอบอาชีพอิสระให้แก่คนพิการในประเด็นที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตอิสระ ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค การเห็นคุณค่าในตนเอง การคิดแ่ บวก บุคลิกภาพ และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งเรื่องของการทำการตลาดและ การ ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้กลุ่มคนพิการมีคุณลักษณะที่เหมาะสม ประสบความสำเร็จในอาชีพ อิสระได้

3. ครอบครัวและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคนพิการควรให้การสนับสนุนในด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพของคนพิการ ทั้งในด้านกำลังกาย กำลังใจ เงินทุน ข้อมูลที่

เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน รวมทั้งการเข้ามีส่วนร่วมในด้านต่างๆ เนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าครอบครัวเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพอิสระของคนพิการ รวมไปถึงเพื่อนและเครือข่ายในอาชีพอีกด้วย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีการศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเขตภาคกลางเท่านั้น จึงน่าจะมี การเก็บข้อมูลจากกลุ่มคนพิการด้านการเคลื่อนไหวในภาคอื่นๆ ซึ่งอาจจะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในอาชีพอิสระที่แตกต่างออกไป
2. ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องกับความความสำเร็จในอาชีพอิสระของคนพิการ เช่น ปัญหาและอุปสรรคในการประกอบอาชีพอิสระ วิธีการจัดการกับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ข้อดีและข้อด้อยของการประกอบอาชีพอิสระ
3. ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ถือเป็นการเริ่มต้นที่สำคัญในการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความหมาย ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวทางในการประสบความสำเร็จในอาชีพอิสระของคนพิการ ซึ่งได้ทำการศึกษาเฉพาะคนพิการด้านการเคลื่อนไหวเท่านั้น ดังนั้นเพื่อเป็นการขยายผลการศึกษาให้กว้างขวางและครอบคลุมยิ่งขึ้นจึงควรศึกษากลุ่มคนพิการประเภทอื่นที่ประสบความสำเร็จในอาชีพอิสระร่วมด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการจัดหางาน. (2545). เส้นทางอาชีพอิสระ. กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม. ม.ป.ท.
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (ม.ป.ป.). การประกอบอาชีพอิสระคืออะไร. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.spu.ac.th/job/files/2012/04/sara.juna_3.pdf. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2558.
- กองวิจัยตลาดแรงงานและกองส่งเสริมการมีงานทำ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน. (2557). รายงานผลการวิจัยเรื่องแนวโน้มอาชีพอิสระในอนาคต 3 ปีข้างหน้า

- (พ.ศ.2558-2560). (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://lmi.doe.go.th>. สืบค้นเมื่อ วันที่ 6 กรกฎาคม 2560.
- กองบรรณาธิการเดลินิวส์. (2560) การเสวนาหัวข้อ “จัดอุปสรรค เปิดโอกาส...สู่สังคม อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน”. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <https://www.dailynews.co.th/article/202889>. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2560.
- กัลปังกา หงส์ทอง. (2545). การศึกษาเปรียบเทียบปัญหา อุปสรรคและความต้องการของผู้พิการที่ประกอบอาชีพในหน่วยงานกับผู้พิการที่ประกอบอาชีพอิสระ. ภาคนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชนิษฐา ไชยฤกษ์. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างการมองโลกในแง่ดี ความสุข และคุณภาพการให้บริการของพนักงานให้บริการลูกค้าในฝ่ายขาย: กรณีศึกษาสายการบินแห่งหนึ่ง. ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์. คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จินตนา สารุพันธ์. (2547). แนวทางการพัฒนาอาชีพอิสระของคนพิการในชุมชน : กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม). คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชลิตา สุวรรณ. (2541). พฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่นและความเต็มใจในการเป็นอาสาสมัครการวิจัยทางการแพทย์ในมนุษย์ของนักศึกษาแพทย์. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาสังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2535). คุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพอิสระที่ประสบความสำเร็จตามแนวความคิดของผู้ที่ได้รับเลือกจากกรมอาชีวศึกษาให้เป็นอาชีพะตัวอย่าง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต. สาขาบริหารอาชีพและเทคนิคศึกษา. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- บวร สุวรรณผา. (2550). จิตวิทยาทั่วไป. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา : มปท.

พรพิมล อินทียศ. (2546). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบอาชีพอิสระ.

วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พรธนิภา สืบสุข. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณลักษณะงาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วยกับความสุขในการทำงานของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยของรัฐ. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพยาบาล). บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550 ฉบับปรับปรุง.

ภาณิน กมลสุนทร. (2553) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและการรับรู้ความสำเร็จในอาชีพ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ลลนา เลิศพฤกษ์. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพ ทศนคติต่ออาชีพและความสำเร็จในอาชีพของผู้แทนขายสินค้าอุตสาหกรรม. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วิทยา นาควัชร. (2544). วิธีเลี้ยงลูกให้ เก่ง ดี และมีสุข IQ EQ MQ AQ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.

วิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์. (2539). กฎหมายและนโยบายของรัฐเกี่ยวกับคนพิการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

วิไลวรรณ กิจจาหาญ. (2543). ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตภาคพายัพ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาอาชีวศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- คันสนีย์ เทธิบุญแก้ว. (2548). ความฉลาดทางอารมณ์กับความสำเร็จในอาชีพของพนักงานธนาคารพาณิชย์. ปรินญาวิทยาปริญาตตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาอุตสาหกรรม). บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุภลักษณ์ ภาระ. (2547). ผลสำเร็จในการประกอบอาชีพอิสระของคนพิการจากการกู้ยืมเงินของกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวีรา โลหิตหาญ. (2549). ความสำเร็จในอาชีพกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน: กรณีศึกษาพนักงานในบริษัท ซี แอนด์ เอ โปรดัคส์ จำกัด. สารนิพนธ์สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. บัณฑิตวิทยาลัย. สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). คู่มือมาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- สำนักงานประกันสังคม ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน (ม.ป.ป.). ภารกิจของศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพคนงาน. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.sso.go.th/>. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2560.
- อารยา อรุณานนท์ชัย. (2534). การพัฒนาคนพิการสู่อาชีพในยุคไอเอ็มเอฟ. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward Unifying Theory of Behavioral Change. *Psychological Review*, 84: 191-215.
- Judge, T. A. & Bretz, R. D. (1994). Political Influence Behavior and Career Success. *Journal of Management*, Volume 20, 43-65
- Manion, Jo. (2003). Joy at Work! Creating a Positive Workplace. *Journal of Nursing Administration*. December 33(12): 652-659.

Ng, T.W.H., Eby, L.T., Sorensen, K.L., & Feldman, D.C. (2005). Predictors of Objective and Subjective Career Success: A Meta-Analysis. *Personnel Psychology*, 58(2), 367-408